

Hvad kan vi lære af de anklagerfaglige fokusområder i retspraksis, som er afsluttede?

Den 28. oktober 2020

Anklagemyndigheden arbejder løbende med at afklare forskellige problemstillinger i retspraksis. Hvert år udvælger anklagemyndigheden en række områder, som skal følges særligt nøje og i relevant omfang søges afklaret i retspraksis.

De lokale anklagemyndigheder og regionale statsadvokater gør en stor indsats i forhold til at følge og drøfte sager på de udvalgte områder samt sende relevante afgørelser ind til anklagemyndighedens Vidensbase. Nedenfor kan du læse en kort opsummering af de hovedkonklusioner, som kan udledes for hvert enkelt afsluttet fokusområde. Du finder også en oversigt, hvor du for hvert udgået fokusområde finder links til en søgning, som viser de relevante afgørelser i Vidensbasen samt en søgning i Karnov.

De anklagerfaglige fokusområder i retspraksis i 2020 er meldt ud og findes på AnklagerNet og i Vidensbasen. Nogle af fokusområderne er en fortsættelse af områder, som også var fokusområder i 2019, mens andre er nye.

Tabel 1. Oversigt over afsluttede anklagerfaglige fokusområder i retspraksis med links til retspraksis

Fokusområde	Afklaring i retspraksis	Link til domme i Vidensbasen	Link til domme i Karnov
Personfarlig kriminalitet			
<u>Digitale sexkrænkelser</u>	Afklaring af, hvorvidt straffniveauet afspejler sagernes alvor og karakter, og hvorvidt der blev rejst tiltale efter alle relevante bestemmelser i straffeloven.	<u>Se domme i Vidensbasen</u>	-
<u>Grovere overtrædelser af tilhold og opholdsforbud</u>	Afklaring af straffniveauet i grovere sager om overtrædelse af tilhold mv. samt særlig opmærksomhed på straffniveauet for stalking.	<u>Se domme i Vidensbasen</u>	<u>Se domme i Karnov</u>

Fokusområde	Afklaring i retspraksis	Link til domme i Vidensbasen	Link til domme i Karnov
<u>Grov vold med kniv eller lignende</u>	Afklaring af straffniveauet i sager om grov vold under anvendelse af kniv eller lignende, jf. straffeskærpelsen som trådte i kraft den 1. maj 2018.	<u>Se domme i Vidensbasen</u>	<u>Se domme i Karnov</u>
<u>Andet seksuelt forhold end samleje</u>	Afklaring af straffniveauet i grovere sager af andet seksuelt forhold end samleje, især hvor overgrebet har karakter af voldtægt.	<u>Se domme i Vidensbasen</u>	<u>Se domme i Karnov</u>
Organiseret kriminalitet			
<u>Doping</u>	Afklaring af definitionen af en dopingenhed.	-	-
<u>Afpresning som led i bandekriminalitet</u>	Afklaring af straffniveauet i sager om afpresning som led i bandevirksomhed efter straffeskærpelsen i 2017.	<u>Se domme i Vidensbasen</u>	-
Tværfagligt			
<u>Tvangsberømmelse af hovedforhandling og ombesikkelse af forsvarere</u>	Afklaring af hvornår retten, med henblik på at fremme straffesager på behørig vis: • berammer hovedforhandlingen til dage, hvor forsvareren angiver ikke at kunne deltage • nægter at beskikke en forsvarer eller • tilbagekalder en forsvarerbesikkelse, hvis forsvareren ikke kan møde i retten.	<u>Se kendelser i Vidensbasen</u>	<u>Se kendelser i Karnov</u>

Digitale sexkrænkelser

Den daværende regering fremlagde i februar 2017 en plan og en række initiativer for at skærpe indsatsen mod digitale sexkrænkelser.

Udmøntningen af initiativerne i anklagemyndigheden skete blandt andet ved, at sager om digitale sexkrænkelser blev et anklagerfagligt fokusområde i perioden 2017-2019. Formålet var dels at sikre, at der blev rejst tiltale efter alle relevante bestemmelser i straffeloven om offentliggørelse eller deling af billeder eller videoer med seksuelt indhold og dels sikre et straffniveau, der afspejlede sagernes alvor og karakter, herunder at der både er tale om en krænkelse af seksuel karakter og om videregivelse af private billeder/videoer.

Af Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om digitale sexkrænkelser, fremgår det bl.a., at anklagemyndigheden som udgangspunkt i sager om digitale sexkrænkelser efter straffelovens § 232, § 235 og § 264 d skal nedlægge påstand om fængsel i 30-40 dage.

Det er Rigsadvokaten og statsadvokaternes opfattelse, at politikredsene har haft stort fokus på korrekt behandling af sagerne og nedlagt korrekte påstande i sagerne. For så vidt angår straffniveauet synes retspraksis at vise, at retterne i en vis udstrækning har fulgt anklagemyndighedens påstand om at udmåle fængselsstraffe i sagerne. Umbrella-komplekset, der vedrørte omfattende videredeling af videofiler visende et samleje mellem en pige og en dreng – begge under 18 år – blev i størstedelen af sagerne afgjort med bøder (for § 264 d, jf. § 232) eller korte betingede fængselsstraffe på 7-20 dage (for § 235), synes i en vis grad at have smittet af på de efterfølgende sager om (øvrige) digitale sexkrænkelser, således at der i mindre grad er udmålt fængselsstraffe. Det er imidlertid Rigsadvokatens opfattelse, at anklagemyndighedens strafpåstand i sager om digitale sexkrænkelser fortsat skal være en fængselsstraf udmålt i dage, idet sagerne i Umbrella-komplekset adskiller sig fra de fleste øvrige sager om digitale sexkrænkelser, der typisk vil have karakter af såkaldt ”hævnporno”, hvor der er en forudgående relation mellem gerningsmanden og forurettede. Det må endvidere formodes, at straffniveauet i Umbrella-komplekset i et vist omfang har været påvirket af, at de personer, der optog og udbredte videoen i første omgang, blev straffet med bødeforelæg. Disse sager er fra 2015 og således før Rigsadvokatens retningslinjer på området.

Grovere overtrædelser af tilhold og opholdsforbud

I 2016 fremlagde Justitsministeriet og Ministeriet for børn, undervisning og ligestilling udspillet ”Stop Stalking”, som indeholdt en række tiltag, der skulle styrke politiets indsats på området, forbedre hjælpen og rådgivningen til stalkingudsatte og styrke både fagfolks og den generelle befolknings viden om problemet.

Et af tiltagene var hårdere straffe, således at straffniveauet for overtrædelser af tilhold mv. i sager om stalking og anden forfølgelse og chikane afspejlede de store psykiske omkostninger, det kan have for stalkingudsatte. For at sikre en afklaring af straffniveauet i sager om grovere overtrædelser af tilhold mv. blev det et anklagerfagligt fokusområde i perioden fra 2017 til 2019.

Af forarbejderne til tilholdsloven (lov nr. 112 af 3. februar 2012) fremgår det, at straffniveauet for overtrædelser af tilhold som udgangspunkt er en bøde i førstegangstilfælde og en kortere frihedsstraf i gentagelsestilfælde, idet der konkret kan fastsættes væsentligt hårdere straffe, hvis forholdene tilsiger dette. Hvis der er tale om stalking, er udgangspunktet ubetinget fængsel.

En gennemgang af retspraksis i perioden fra 2017-2019 viser, at der er tale om sager af meget forskellig karakter, omfang og grovhed. Hertil kommer, at hovedparten af sagerne også omfatter andre strafbare forhold. Strafmålingen er nuanceret og synes ofte at være konkret begrundet i gerningsmandens forstraffe, forholdets karakter, omfang og grovhed, perioden mellem udstedelsen af tilholdet mv. og overtrædelsen, følgerne for forurettede, hurtig recidiv, samt forurettedes unge alder.

Gennemgangen af retspraksis peger på, at i 1. gangstiltælde, hvor der er tale om et betydeligt antal overtrædelser (flere hundrede SMS'er eller telefonopkald), og hvor overtrædelserne er begået over en længere periode, er udgangspunktet ubetinget fængsel (jf. [AM2020.02.26V](#), [AM2019.12.16V](#), [AM2020.01.22Ø](#)). I hovedparten af dommene om overtrædelser i 2. gangstiltælde eller mere udmåler domstolene fængselsstraffe.

Gennemgangen viser endvidere, at hvis forholdet har udgjort et led i en systematisk og vedvarende forfølgelse eller chikane (stalking), udmåles der som udgangspunkt en ubetinget fængselsstraf. Der henvises til [U.2019.2402H](#) og [U.2019.1968H](#).

Grov vold med kniv eller lignende

Fra 1. maj 2018 blev straffen for grov vold begået med kniv eller andre redskaber skærpet (lov nr. 358 af 29. april 2018). Grov vold med kniv eller lignende blev et anklagerfagligt fokusområde i 2019 med at henblik på at følge, hvorvidt strafskærpelsen ved grov vold begået med kniv eller lignende ville slå igennem i retspraksis. Det er statsadvokaternes opfattelse, at politikredsene har stor opmærksomhed på den generelle strafskærpelse for overtrædelse af straffelovens § 245 samt den yderligere skærpelse, hvis den grove vold er sket under anvendelse af kniv eller lignende. Statsadvokaterne har i løbet af 2019 behandlet godt 20 sager ved landsretterne vedr. grov vold med kniv eller lign og i flere af sagerne blev straffen skærpet netop under henvisning til strafskærpelsen. Endvidere synes der at tegne sig et billede af, at byretterne i løbet af 2019 i stadig stigende grad i sager om grov vold med kniv eller lignende har skærpet straffen under henvisning til strafskærpelsen i 2018.

Andet seksuelt forhold end samleje

I 2019 blev grovere sager af andet seksuelt forhold end samleje, herunder hvor overgrebet har karakter af voldtægt, jf. straffelovens § 225, jf. § 216 et anklagerfagligt fokusområde. Formålet var at sætte fokus på lovgivers hensigt med ændringerne af straffelovens § 216 (senest i 2016) således, at strafniveauet i disse sager i højere grad end hidtil afspejler den krænkelse af offeret, der er forbundet med handlingen.

Der har vist sig at være få domme, der alene vedrører § 225, jf. § 216 og hvor der ikke samtidig er dømt for fuldbyrdet voldtægt, jf. straffelovens § 216. På den baggrund er det vanskeligt at udlede noget mere generelt om strafniveauet for grovere sager af andet seksuelt forhold end samleje. Det er imidlertid statsadvokaternes opfattelse, at domstolene har taget lovændringerne til sig. Landsretterne har i vidt omfang skærpet straffene i de sager, som anklagemyndigheden har initiativanket med påstand om skærpelse af straffen. Spørgsmålet har været behandlet af Højesteret i den såkaldte kørerlærersag, jf. [AM2019.09.26 H/U2019.4098](#) (6 måneders fængsel for andet seksuelt forhold end samleje begået over for en køreskoleelev). Højesteret udtalte, at straffen for andet seksuelt forhold end samleje skal fastsættes på baggrund af en konkret vurdering af samtlige omstændigheder i den enkelte sag. Højesteret fastslog, at der ved vurderingen af forholdets grovhed bl.a. kan lægges vægt på det seksuelle forholds nærmere karakter, overgrebets tidsmæssige varighed, graden af forurettedes hjælpeløshed, forurettedes alder, stedet for overgrebet, herunder om gerningsmanden er trængt ind hos forurettede, og de omstændigheder, under hvilke gerningsmanden har mødt den forurettede.

Doping

I juli 2017 fastsatte Rigsadvokaten nye retningslinjer for opgørelse af en dopingenhed. Doping har – med henblik på afklaring af dopingenheder i retspraksis – været et anklagerfagligt fokusområde fra 2017 til 2019. Det er Rigsadvokatens og de regionale statsadvokaters umiddelbare vurdering, at domstolene i praksis lægger de gældende retningslinjer til grund ved opgørelse af antallet af

dopingenheder i forbindelse med sager om overtrædelse af dopingloven (lov nr. 232 af 21. april 1999) samt ved overtrædelser af straffelovens § 191 a. Rigsadvokaten er dog ikke umiddelbart bekendt med retspraksis, hvor Rigsadvokatens retningslinjer for opgørelse af en dopingenhed har været bestridt, og hvor domstolene dermed direkte har taget stilling til opgørelsesmetoden.

Afpresning som led i bandekriminalitet

Afpresning som led i bandekriminalitet har været et anklagerfagligt fokusområde i 2018 og 2019 med henblik på at følge om straffeskærpelsen på området (lov nr. 672 af 8. juni 2017 om ændring af straffeloven mv.) afspejles i retspraksis. Det har imidlertid vist sig, at der er få sager, der alene vedrører afpresning som led i bandekriminalitet, idet afpresning ofte indgår blandt flere forhold. På den baggrund har det ikke været muligt at udlede noget mere generelt om straffniveauet for afpresning som led i bandekriminalitet. Som eksempler på domme, hvor der er sket domfældelse for overtrædelse af straffelovens § 281, stk. 1, jf. § 286, stk. 1, kan der henvises til [AM2019.04.29 Ø](#) og [AM.2019.03.15 V](#). Det bemærkes, at forholdene i begge sager blev begået før straffeskærpelsen trådte i kraft.

Tvangsberammelse af hovedforhandling og ombeskikkelse af forsvarer

Tvangsberammelse af hovedforhandling og ombeskikkelse af forsvarer har været et anklagerfagligt fokusområde siden 2016. Formålet var at få en nærmere afklaring af, hvornår retterne – med henblik på at fremme sagen på behørig vis berammer hovedforhandlingen til dage, hvor forsvareren angiver ikke at kunne deltage eller tilbagekalder forsvarerbeskikkelsen, jf. rpl. § 736, stk. 2, jf. § 733, stk. 2. Fokusområdet har resulteret i, at en række sager, hvor forsvareren ikke har haft mulighed for at møde inden for overskuelig fremtid, er blevet indbragt for Den Særlige Klageret, som har taget stilling til spørgsmålet. I en række sager har Klageretten fundet, at hensynet til sigtedes frie forsvarervalg har måttet vige for hensynet til sagsbehandlingstiden. I 2018 trådte endvidere en ændring af retsplejeloven i kraft, (lov nr. 714 af 8. juni 2018 om ændring af retsplejeloven – nedbringelse af sagsbehandlingstiden) som medførte en ændring af retsplejelovens § 735, stk. 3, således at det bl.a. fremgår, at en person ikke kan beskikkes som forsvarer, hvis den pågældendes persons medvirken væsentligt vil forsinke sagens behandling.